

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 10/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä maaliskuuta 2012 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 17/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Jukka Metso, sisäasiainministeriö, pelastusosasto
- komentaja Petteri Leppänen, sisäasiainministeriö, rajavartio-osasto
- valmiusjohtaja Olli Haikala, sosiaali- ja terveysministeriö

- eversti, vartiolentolaivueen komentaja Antti Pesari, rajavartiolaitos
- johtajaylilääkäri Eva Salomaa, Lapin sairaanhoitopiiri
- projektipäällikkö Jukka Pappinen, Finn-HEMS Oy
- toiminnanjohtaja Eero Anneberg, Lapin Pelastushelikopterin Tuki ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- ulkoasiainministeriö
- oikeusministeriö
- puolustusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Häätakeskuslaitos
- Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi
- Meripelastuskeskus Turku
- Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Finavia Oyj.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi toukokuussa 2011 lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella tehdyn sopimuksen.

Sopimus koskee hädässä olevien ihmisten pelastamista arktisella alueella. Sopimus ei koske aineellisten vahinkojen tai ympäristövahinkojen torjuntaa. Sopimuksessa määrätään sen maantie-

teellisestä soveltamisalasta kunkin osapuolen osalta sekä osapuolten välisistä lento- ja meripelastusvastuualueiden rajoista pohjoisnavalle saakka. Häätätilanteessa osapuolet ryhtyvät pelastusvastuualueellaan pelastustoimenpiteisiin ja ilmoittavat toisilleen tietoonsa tulevista hätätilanteista myös toisen osapuolen pelastusvas-

tuualueella. Sopimuksessa on määräykset toimivaltaisista viranomaisista sekä yhteistoiminnan järjestelyistä, jotka koskevat muun ohessa avun hälyttämistä, operaatioiden toteuttamista sekä tietojen vaihtoa. Sopimus perustuu pääosin aikaisemmin tehtyihin kansainvälisiin sopimuksiin, erityisesti yleissopimukseen etsintä- ja pelastuspalvelusta merellä sekä kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimukseen. Sopimus ottaa huomioon myös vakiintuneen käytännön, ja sen soveltamisessa noudatetaan kansainvälistä lento- ja meripelastuskäsikirjaa.

Sopimus tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, jona tallettajana toimiva Kanadan hallitus on vastaanottanut diplomaattiteitse kaikilta osapuolilta kirjallisen ilmoituksen siitä, että osapuolet ovat saattaneet päätökseen sopimuksen voimaantulon edellyttämät valtiosisäiset menettelyt.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Arktisessa neuvostossa ovat osapuolina maat, joiden alue ulottuu ainakin osittain pohjoisen napapiirin pohjoispuolelle. Arktisen alueen merkityksen nähdään kasvavan sekä poliittisesti että taloudellisesti. Arktisten maiden organisoitu yhteistyö on alkanut vuonna 1991 annetulla julistuksella, jolla osapuolet ovat perustaneet arktisen ympäristönsuojeluhankkeen.

Käsiteltävänä oleva sopimus koskee hädässä olevien ihmisten pelastamista arktisella laajalla ja harvaan asutulla alueella, missä pelastuskeskukset ovat kaukana toisistaan. Sopimusosapuolten yhteistyöllä pyritään tehostamaan ja nopeuttamaan avustustoimia hätätilanteissa näillä alueilla. Suomen osalta sopimuksen soveltamisalue käsittää napapiirin pohjoispuolella olevan maamme alueen.

Sopimuksen 5 artiklasta ilmenee, että lento- ja meripelastuksen vastuuviranomaiset määritetään sopimuksen lisäyksessä II. Kyseisen lisäyksen mukaan lento- ja meripelastuksen vastuuviranomainen maassamme on Suomen Rajavartiolaitos. Sopimus ja sen liite ovat erottamaton osa sopimuskokonaisuutta, ja niihin sisältyvät lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset tulevat lakina voimaan. Sen sijaan sopimuksen lisäys on oikeudelliselta luonteeltaan pelkästään informatiivinen. Tämä merkitsee sitä, että lento- ja meripelastuksen vastuuviranomaiset määrittyvät

sopimuksen voimaan tultuakin kansallisen lainsäädäntömme mukaisesti.

Rajavartiolaitos on meripelastuslain (1145/2001) mukaan johtava meripelastusviranomainen, joka on käsiteltävänä olevan sopimuksen yhteydessä tulkittava meripelastuksen vastuuviranomaiseksi. Rajavartiolaitoksen vastuu on rajoitettu meripelastukseen, eikä se käsitä lentopelastusta.

Valiokunnalle esitetyn selvityksen mukaan Suomessa ei ole nimenomaisesti säädetty lentopelastuksen vastuuviranomaisesta. Kuitenkin ilmailulain (1194/2009) 121 §:n mukaan ilmailukennepalvelujen tarjoajaksi nimetyn on huolehdittava ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelujen järjestämisestä. Tästä tehtävästä huolehtii Finavia Oyj ja operatiivisella tasolla alueennonjohdon yhteydessä toimiva Suomen lentopelastuskeskus. Valiokunta kiirehtii vastuukysymysten selvittämistä sopimuksessa tarkoitetun lentopelastuksen osalta ja pikaisesti lainvalmistelutoimenpiteisiin ryhtymistä lentopelastuksen vastuuviranomaisen määrittämiseksi, mikäli selvitystyön perusteella päädytään siihen, ettei voimassa oleva sääntely ole kunnossa. Välttämättömyyden on myös ilmoittaa sopimusosapuolille sopimuksen 5 artiklan kohdan mukaisesti Suomen osalta lentopelastuksesta vastaava viranomainen. Valiokunta tähdentää kaikkein olennaisinta

olevan, että käytännön pelastustoiminta joka tapauksessa tapahtuu tehokkaasti ja viivytyksettä.

Saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella Nuukissa 12 päivänä toukokuuta 2011 tehdyn sopimuksen hyväksymistä ja hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun sopimuksen ja

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 5 päivänä kesäkuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Maarit Feldt-Ranta /sd

jäs. Heikki Autto /kok

Rakel Hiltunen /sd

Reijo Hongisto /ps

Risto Kalliorinne /vas

Elsi Katainen /kesk

Timo V. Korhonen /kesk

Antti Lindtman /sd

Markus Lohi /kesk

Pirkko Mattila /ps

Outi Mäkelä /kok

Tapani Mäkinen /kok

Markku Mäntymaa /kok

Osmo Soininvaara /vihr

Ulla-Maj Wideroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.